૫. ઉખાણાં

(૧) સવારે આવે, સાંજે જાય,
કોઈ ન જાણે ક્યાં સંતાય. ?

(૨) એક પાન બીજું પાન, પાનની અંદર પાન,
લીલાં-ધોળાં પાંદડાં, શું છે મારું નામ ?

(૩) બે સગા ભાઈ, અડઅડ કહેતાં અડે નહિ,
અડીશ મા, અડીશ મા કહીએ તો અડે.

(૪) શરીર નહિ પણ જન્મે ખરી,
મોં નહિ પણ કરે અવાજ,
જન્મી એવી ઝટ મરે,
ચતુર કરો વિચાર.

(૫) આમ જાઉં, તેમ જાઉં, જ્યાં જાઓ ત્યાં સાથે જાઉં,
નાનો થાઉં, મોટો થાઉં, ઊંઘી જાઓ તો સંતાઈ જાઉં.

(૬) રહે વૃક્ષ પર, પણ પક્ષી નથી,
ભરેલું છે જળ, પણ ઘડો નથી,
માથે છે જટા પણ, જોગી નથી,
છે ત્રિનેત્ર પણ શંકર નથી.

(૭) દુનિયા આખી ઘરમાં આવે,
કામ ફટાફટ કરતું,
જ્ઞાનની સૌ બારીઓ ખુલ્લી,
એક જ ક્લિકમાં કરતું.

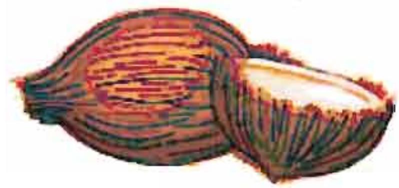

(૮) હાલે છે પણ જીવ નથી, ચાલે છે પણ પગ નથી,
બેઠક છે પણ બાજઠ નથી, ખવાય છે પણ ખૂટતો નથી.

- **ઉખાણાંને ઓળખી આપેલ ક્રમ સામે સાચો ઉત્તર લખો :**

(૧) ________ (૨) ________ (૩) ________ (૪) ________

(૫) ________ (૬) ________ (૭) ________ (૮) ________

શબ્દસમજૂતી

અડીશ મા અડકીશ નહિ **ઝટ** ઝડપથી **જળ** પાણી **જટા** અવ્યવસ્થિત લાંબાવાળ **ત્રિનેત્ર** ત્રણ આંખ **બાજઠ** ચાર પાયાવાળું એક જાતનું આસન

સ્વાધ્યાય

૧. નીચેના દરેક પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં લખો :

(૧) સવારે આવીને, સાંજે કોણ સંતાઈ જાય છે ?

(૨) કવિએ કોબીની શી ઓળખ આપી છે ?

(૩) મોં ન હોવા છતાં કોણ અવાજ કરે છે ?

(૪) જટા હોવા છતાં જોગી કોણ નથી ?

(૫) જ્ઞાનની બારીઓ કોણ ખોલે છે ?

૨. અન્ય ઉખાણાં શોધીને લખો.

૩. નીચેના કોષ્ટકમાંથી ઉખાણાંના જવાબની ફરતે ⬭ કરો :

રી	હો	લો	સો	લ	કો	ય	લ
ક	ઠ	બે	ભેં	યો	બી	ગા	ડી
બ	ઊં	સ	છા	લ	જ	ર	સૂ
હીં	ટ	ડ	ભૂં	બા	યે	ટ	પ
ચ	પ	ટી	ગ	ળિ	ળ	મ્યૂ	ડી
કો	પો	મે	ના	રં	ગી	ક	સી

૪. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો લખો :

(૧) પાન ________ (૨) મોં ________ (૩) સંતાવું ________

(૪) વૃક્ષ ________ (૫) પગ ________ (૬) દુનિયા ________

૫. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો લખો :

(૧) જ્ઞાન × ________ (૨) જન્મ × ________ (૩) ચતુર × ________

(૪) નાનો × ________ (૫) ઉત્તર × ________ (૬) ઊંઘવું × ________

૬. નીચેના શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ આપો :

(૧) ઉનાળાની સખત ગરમ હવા : ________

(૨) ત્રણ આંખવાળું : ________

(૩) ચાર પાયાવાળું એક જાતનું આસન : ________

૭. ઉદાહરણ મુજબ કેવો, કેવી, કેવું શબ્દ લખો :

ઉદાહરણ : પંખો - કેવો

(૧) કેરી ________ (૨) કાંટો ________ (૩) કમ્પ્યૂટર ________

(૪) જીભ ________ (૫) ચાંદો ________ (૬) નારિયેળ ________

૮. આડાઅવળા અક્ષરને ક્રમમાં ગોઠવી શબ્દ બનાવો :

ઉદાહરણ : ફફટાટ - ફટાફટ

(૧) શરરી ________ (૨) અજવા ________

(૩) કશંર ________ (૪) જબાઠ ________

૯. નીચેના શબ્દો શબ્દકોશના ક્રમમાં લખો :

બકરી, ગોખલો, પાંદડું, સૂરજ

(૧) ________ (૨) ________ (૩) ________ (૪) ________

પ્રવૃત્તિ

- ઉખાણાં અંક તૈયાર કરો.

❖